

MOJ PROFESOR – DR BORISLAV JOVIĆ (1922-2000)

Dr Vesna Đukić¹

Profesor dr Borislav Jović je bio jedan od organizatora Katedre i Grupe za organizaciju Akademije za pozorište, film, radio i televiziju. Uporno i dosledno je kroz godine unapređivao njen rad i razvoj, stvarajući sa svojim kolegama profesorima jedno novo zanimanje i struku: organizator umetničkih delatnosti. Inicijator mnogih akcija i projekata na Katedri upravljenih ka njenoj modernizaciji i reformi, a naročito u pravcu naučno-istraživačkog i teorijskog rada, neprekidno se zalagao protiv zastarelih metoda i koncepata nastave. Bio je član Komisije za radno zakonodavstvo pri Saveznom sekretarijatu za rad, osnivač i predsednik Udruženja za istraživanje samoupravne normativne delatnosti, stalni član Republičkog aktiva predavača, član Odbora za nauku Savezne Konferencije SSRN (Savez Sindikata radnog naroda), predsednik Saveta Akademije, prodekan Akademije, član Veća, Saveta i komisija za poslediplomske studije, šef Katedre, ali – pre svega profesor. Profesor koga su studenti voleli, kome su verovali i koga su sledili u njegovim vizijama. Bio je i moj profesor i mentor diplomskog rada.

Počeo je da predaje na Akademiji 1962. neposredno posle promocije u doktora nauka i odbrane doktorske disertacije *Pravni režim rada umetnika* na Pravnom fakultetu u Sarajevu. Prvih godina je bio angažovan kao honorarni docent, istovremeno nastavljajući da radi kao pomoćnik direktora u Zavodu za osposobljavanje kadrova Izvršnog veća Srbije. Kad danas razmišljam o toj poziciji koje više nema u sistemu državne uprave, razumem koliko je edukacija javne administracije ne samo potrebna, već i koliko je to znanje i iskustvo profesoru Joviću pomoglo da razume potrebu za stvaranjem novih zanimanja u javnom sektoru – kakvo je zapravo bilo stvaranje zanimanja organizatora za brojne javne ustanove u kulturi koje su šezdesetih godina dobijale snažne

1 Dr Vesna Đukić je redovni profesor na Katedri za menadžment i produkciju pozorišta, radija i kulture Fakulteta dramskih umetnosti.

podsticaje za rad i razvoj. Kada se vrednost stvori u prošlosti, naredne generacije uživaju u njenim tekovinama, često bez svesti o tome koliko je mudrosti, znanja, posvećenosti i energije potrebno u to uložiti. Ovo je trenutak kada to možemo osvetliti, da bismo znali da vrednujemo i dalje razvijamo ovu viziju, da činimo isto toliko, ako ne i više, da bi ona bila ostvarena, i da bi u budućnosti ovo zanimanje, našlo svoju još veću potvrdu u kulturnom i javnom životu u Srbiji.

Profesor Borislav Jović prima goste kao prodekan
 Akademije za pozorište, film, radio i televiziju

Profesor Jović je predavao predmet *Osnovi ekonomike i prava umetničkih delatnosti* koji je programski koncipirao prema zamišljenom kadrovskom profilu novog zanimanja organizatora umetničkih delatnosti. Ne samo što se predmet koji je predavao podudario sa njegovom profesijom pravnika i doktoratom pravnih nauka, već i sa njegovim daljim istraživačkim interesima koji su ga vodili u pravcu proučavanja ekonomike kulture. Kako je naveo u svojoj radnoj biografiji podnetoj na konkurs 1968. godine, bio je uveren da „rešenje brojnih problema položaja i zaštite umetnika koji su, zbog prirode umetnosti kojom se bave, prinuđeni da stupaju u zavisne odnose u toku procesa stvaranja, trebalo je, i prema mojoj koncepciji, dalje istraživati u najširim okvirima pravnog sistema i u složenim ekonomskim odnosima u društvu, baš kako je definisano koncepcijom predmeta koji mi je poveren“.

Ta veza koju je uspostavio između prava i ekonomije, kao i svest o tome da ideološki programi koliko god bili konzistentni, nisu dovoljni za razvoj društva, a ni kulture kao razvojne dimenzije društva, više je nego dovoljno nasleđe za predmet *Kulturna politika* koji danas predajem novim generacijama studenata naše Katedre. Ovo zato što su time postavljeni temelji nauke koja kulturnu politiku proučava sa stanovišta dva njena najznačajnija instrumenta, a to su pravno-politički i ekonomski instrumenti. Treći, organizacioni instrument kulturne politike, bio je ugrađen u polazne osnove za stvaranje Grupe za organizaciju umetničkih delatnosti. Ukazivao je na značaj organizovanog, osmišljenog i promišljenog delovanja u oblasti kulture, a pre svega u oblasti edukacije organizatora i podizanje njihovih kapaciteta za proučavanje, razumevanje i upravljanje procesom stvaranja kulturnih i umetničkih vrednosti.

Kao što je razvijao ovaj predmet u samostalnu naučnu disciplinu ugrađujući u nju svoja znanja pravnika i rezultate brojnih empirijskih istraživanja koja je sprovodio, tako je razvijao i sebe. Sebe kao umetnika i istraživača. Kao umetnik razvijao se kroz višegodišnji glumački i rediteljski rad u pozorištima širom nekadašnje Jugoslavije – u Puli, Trebinju i Sarajevu. Verovao je da je taj proces lične intimizacije s umetnošću neophodan za istraživanje i razumevanje organizacionih problema umetničkih delatnosti. To isto je očekivao i od svojih studenata organizacije. Nisam to znala kada sam polagala prijemni ispit kao maturantkinja pančevačke gimnazije i pesnikinja s objavljenim knjigama, ali se sećam da mi je bio vrlo naklonjen. Bilo je u njegovim pitanjima neke tople i blagonaklone podrške i sa tom podrškom sam završila studije. Tu podršku osećam i danas, iako profesor Jović više nije među nama, iako više ne pišem poeziju, već se bavim istraživanjima koja me, kao i njega, odvede u neistražene i nepoznate oblasti nauke koja se još uvek razvija, pokušavajući da zaključke tih istraživanja prenesem studentima. U ta područja je i on zalazio veoma često, a ostaće upamćen kao inspirator i rukovodilac „veoma korisne akcije o ispitivanju potreba radnika za kulturnim životom u njihovim radnim organizacijama“ sprovedene sedamdesetih godina u Pančevu, kao i studentskog projekta Mladih istraživača-kulturologa koji su pod njegovom supervizijom 1980. godine istraživali Kulturni razvoj opštine Raška.

Redovno je učestvovao u velikom broju naučnih konferencija, simpozijuma i skupova u Sarajevu, Zagrebu, Primoštenu, Parizu, Bolonji i drugim gradovima u zemlji i inostranstvu. Tokom 1967. boravio je u Nemačkoj kao stipendista vlade SR Nemačke proučavajući problem organizacije i finansiranja umetničkih institucija, a u prvom redu pozorišta. Uspostavio je i razvijao kontakte sa naučnicima zainteresovanim za probleme samoupravljanja, na-

učne organizacije rada i organizacije kulturnih delatnosti sa Sociološkog instituta u Bolonji i Katedrama na Univerzitetu Sorbona u Parizu na kojima su predavali profesori Dereš i Dimazdije.

Organizacija kulturnih i umetničkih delatnosti koju je profesor Jović predavao i u koju je verovao nije umetnička, već – naučna disciplina, ali je za njen razvoj potrebna bliskost s umetnošću. Takođe, potrebna su teorijska i empirijska istraživanja koja doprinose razvoju naučnih znanja da bi ona mogla biti primenjena u praksi kulturnih i umetničkih delatnosti. To je bio *credo* naše Katedre u vreme njenog osnivanja, to je *credo* naše Katedre i danas. Predmeti se drugačije zovu, Katedra se drugačije zove, ali ovaj *credo* ostaje isti i senzibilisanost za specifične probleme umetnika i stvaralaca u njihovom javnom delovanju. Kao i on, koji je stalno nastojao da menja, razvija i unapređuje, profesori na ovoj Katedri to čine i danas, ali ne menjajući ono što je njena sama suština koju je profesor Jović prepoznao i definisao, a to je „razumevanje kako se organizacionim delovanjem mogu ubrzati kulturni procesi koji menjaju čoveka i kvalitet njegovog života“. Ti procesi se odvijaju i na individualnom kao i na društvenom planu, a u njima je naš i moj profesor Jović imao značajnu ulogu. Nadam se da ću, učeći od njega, i ja imati takvu ulogu za lični razvoj i razvoj karijera svojih studenata.

Profesor Jović je pored predmeta *Ekonomika i pravo umetničkih delatnosti i Organizacija kulturnih i umetničkih delatnosti*, od 1963. predavao i *Organizaciju na radiju*. Ovo nije slučajno, pošto je, imajući iskustvo kao umetnik razumevao probleme umetnika i umetničkih delatnosti, tako je i imajući iskustvo urednika Radio Beograda, razumeo i organizacione probleme na radiju. Ovo iskustvo je za njega imalo dugoročne posledice pošto je uređujući emisije za Istočno-Evropske zemlje 1950. došao u ideološke sukobe s politikom partije na vlasti u borbi protiv Informbiroa, zbog čega je isključen iz Partije i administrativno kažnjen. Ali, ko od nas nije imao slično iskustvo s partijom na vlasti? Pored nastave na Akademiji za pozorište, film, radio i televiziju u Beogradu, od 1968. predavao je i na Ekonomsko-pravnom fakultetu u Nišu, kao i na radničkim i narodnim univerzitetima učestvujući u seminarima koje je organizovalo Republičko veće za sindikalni aktivizam. Kako to moderno zvuči, naročito kad ispred sebe u trenutku dok pišem ovaj tekst imam knjigu *Omladinski aktivizam i preduzetništvo u kulturi* u vreme kada uloga građanskog društva ponovo raste, a preduzetništvo u kulturi postaje tema mnogih javnih debata i naučnih istraživanja.

I na kraju, ono što je možda i najvažnije, zahvaljujući takvom razumevanju nauke o organizaciji umetničkih delatnosti koja u sebi spaja različite naučne discipline, danas se nauka o menadžmentu u kulturi i kulturnoj politici razvija u interdisciplinarnim proučavanjima. To je novina u obrazovnom sistemu Srbije koja tek poslednjih godina dobija javnu podršku u procesu akreditacije visokoškolskih ustanova i nastavnih programa na različitim nivoima studiranja. Iako je još profesor Jović nauku o organizaciji umetničkih delatnosti video kao „novu sintetičku, interdisciplinarnu nauku“, ona je to tek danas zvanično postala kada je Katedra za menadžment i produkciju u pozorištu, radiju i kulturi akreditovala svoje master i doktorske studije u obrazovno-naučnom polju interdisciplinarnih studija. I u ovom slučaju, kao i u mnogim drugim, ne može se ići napred, ako se ne osvrće unazad i ako temelji nisu čvrsti kako bi se na njima dalje moglo graditi. Hvala profesoru Joviću što je svojim radom i energijom ostavio dovoljno da imamo na šta da se osvrćemo i što je njegova naučna zaostavština čvrst i solidan temelj koji može da izdrži proveru vremena i teret naših inovacija.

Aleksandar Korać, red. prof.
(1934-2000)